

Bilim Tarihinde Araştırma ve Yazma Yöntemi

Remzi DEMİR*

İnan KALAYCIOĞULLARI**

Giriş

Lisansüstü eğitim aşamasında, öğretilmesi gereken hususlardan birisi de master yapma ve yazı yazma teknikleridir.

Piyasada bunlardan yüzlerce bulunmaktadır; elinizdeki “Bilimsel Araştırma ve Yazma Yöntemi (Bilim Tarihi)” adlı bu küçük risale ise Bilim Tarihi’nde yüksek lisans ve doktora yapmakta olan öğrenciler için hazırlanmıştır.

Anlaşılma ve uygulanma imkânını artırmak için alandan örnek bir sorun seçilmiş ve anlatım aşağı yukarı bu çerçevede yürütülmüştür; ancak burada verilen malumatı, diğer sorunlara da uyarlamak mümkündür.

Diğer taraftan bazı noktalarda şahsî tercihler yapılmış ve anlatım bunlar üzerine yaslanmıştır. Tercihlerimiz eleştirilebilir; ama şunu gözden ırak tutmamak gerekir ki hem kendi çalışmalarımızı hazırlarken, hem de tezlerin hazırlanması süreçlerinde danışmanlık yaparken tecrübe edilmişler ve bir yere kadar kullanışlı olduklarını kanıtlamışlardır.

Çalışmamızın konuyla alakalı bütün malumatı kuşattığını savlamak mümkün değildir; zaten böyle bir iddiası ve maksadı da yoktur; esasen “Ben şimdi ne yapacağım, Tanrım?” karanlığında emniyetli bir biçimde yürümeyi kolaylaştıracak küçük bir meşale yakmaktır. Öyle tahmin ediyoruz ki bunun vereceği aydınlıktan genç felsefe tarihçileri ve edebiyat tarihçileri de istifade edebilecektir.

Dileriz, faydalı olur.

---

* Prof. Dr., Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Felsefe Bölümü, Bilim Tarihi Anabilim Dalı.

** Doç. Dr., Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Felsefe Bölümü, Bilim Tarihi Anabilim Dalı.

Bilimsel Çalışma

Bilimsel bir çalışma, birbirleriyle irtibatlı iki süreçten oluşur:

1. Araştırma
2. Yazma

Aslında iki süreç birlikte yürütülür; ancak anlatımın sınırlılıkları yüzünden önce araştırma, sonra yazma süreci betimlenmeye çalışılacaktır.

Temel Maksat

Bir araştırmanın temel maksadı,

1. Yeni bilgi üretmek ve
2. Yeni görüş üretmektir.

Yeni bilgiler ve yeni görüşler, alanı farklılaştırır ve zenginleştirir.

Bilgi Nedir?

Sağlam belge ve tanıklıklar doğruluğu kanıtlanmış önermedir.

Görüş Nedir?

Mevcut bilgilerden yola çıkan varsayımsal bir önermedir; araştırmanın ufku- nu belirler ve geliştirir.

Araştırma Türleri:

Bilim Tarihinde, iki araştırma türü vardır:

1. Metin neşri ve değerlendirilmesi
2. Bir konunun veya sorunun incelenmesi

(A) Metin Neşri

- Bilimsel bir metni, yazarının kaleminden çıktığı şekilde tespit ve kaydet- mektir.
- Metinler, yazma veya basma olabilirler.

Yazma Metinlerin Neşri

- Mevcut bütün nüshalar toplanır ve en güvenli olanlar üzerinden metin kurulur.
- Farklılıklar, dipnotlarda gösterilir.

Basma Metinlerin Neşri

Mevcutsa, birkaç nüshasına bakarak metin kurulabilir.

Metinlerin Transliterasyonu

- Bilimsel metin Türkçe ise, transliterasyonu yapılır; yani Arap Harfleri'nden Latin Harfleri'ne çevrilir.
- Bu işlem esnasında, sesleri doğal vermek esastır; bir takım simgelerle transliterasyonu ağırlaştırmamak gerekir.
- Yazma şekli değil, konuşma şekli esastır.

Örnek:

“Bî-taraf bir sûretde icrâ edilen hayâtî vazifeler arasındaki nâkîdâne bir mukayese dahi bize gösterir ki insân ile maymûn arasında esâs nokta-i nazarından hiçbir fark yoktur. Tağaddimiz, hazmımız, kanımızın devrânı, teneffüsümüz, hikemî ve kimyevî sâir her dürlü hayâtî hâdiselerimiz tamamıyla antropoidlerde dahi vâkî'dir. Hattâ hareket ve hassâsiyyet nokta-i nazarından dahi bu iddiâmızda ısrâr edebiliriz. Bizim hâsselerimiz gibi maymûnların hâsseleri dahi aynı hikmet-i tabîyye ve kimyâ kanûnlarına tâbî'dirler. Vücûdumuzdaki iskeletimize âid mihanikiyyet, adalelerimizden hareketi dahi tabîi ki antropoidlerde olduğu gibi aynı manivela kanûnlarına tâbî' olur.” (Ernst Haeckel, *İnsânın Menşesi*, Tercüme: Ahmed Nebil, Sadeleştirenler ve Yayına Hazırlayanlar: İnan Kalaycıoğulları, İsmail Dinçarslan, Konya 2015, s. 38.)

Metinlerin Tercümesi

- Transliterasyon akademisyenlere, tercüme ise herkese ulaşır.
- Bu nedenle, araştırma genel okuyucuya hitap ediyorsa, mutlaka günümüz Türkçesine de çevrilmelidir.

Örnek:

Herbir hânede sadece dokuz sayının decrettiği Hint Rakamları, aritmetik işlemlerinde ve diğer yöntem ve konularda kolaylık sağladığından herkes buna yönelmiş, önemli ve önemsiz işlerini bu rakamlarla kaydetmişlerdir. Daha sonra matematikçiler, bu rakamlara istenmeyen şeylerin karıştığını gördüklerinden altmışlı orana geri dönmüşler ve işlemelerde bunu kullanmışlardır. Fakat bu usulün kullanımı büyük bir emeğe ihtiyaç gösterir ve çok vakit alır. Ondalı oran ise, bu iki türün en kolay ve en sade yönlerini bir araya getirir. Ancak, soldan sağa doğru yazılan Hint rakamlarındaki karışıklıktan korktuğum için, bu istemi, malum istenmeyen şeylerden arındırıp düzenledikten sonra cümel rakamlarıyla yazıyorum. (Remzi Demir, *Takiyüddin'de Matematik ve Astronomi*, Ankara 2000, s. 65)

Metinlerin Değerlendirilmesi

- Metnin transliterasyonu ve/veya güncellemesi ve tercümesi hazırlandıktan sonra, sıra değerlendirilmesine gelir.
- Bir metni değerlendirmek demek,
  - (a) yapının “bilimsel durumu”nu belirlemek ve
  - (b) bilim tarihindeki yerini göstermek demektir.

Bilimsel Durum

Durum tesbiti,

- (a) Yazarın temel savı ya da savları nelerdir?
  - (b) bunların, yürürlükteki bilimsel kuramla ilişkileri nasıldır?
- sorularına verilecek yanıtlarla belirlenir.

Tarihteki Yeri

Yapının, ilgili olduğu bilimin tarihindeki yerini göstermek gerekir.

- (a) Dönemin birikimine göre, daha mı ileridedir, yoksa daha mı geridedir?
- (b) Yeni bir bilgi veya görüş ortaya koyabilmiş midir?
- (c) Kendisinden sonraki çalışmaları etkilemiş midir?

Sonsöz

- Metinlerin yayımlanması ve değerlendirilmesi, bizim için öncelikli hedeftir; çünkü bu yolla üzerinde işleyeceğimiz tarihsel belgeleri derlemiş ve anlamış oluruz.
- Bu süreç, yazma ve basma bütün eserler bu şekilde çalışılncaya kadar sürecektir; onun için acele genellemelerden mümkün mertebe uzak durmak gerekir.

(B) Konu veya Sorun İncelenmesi

Bu inceleme iki aşamadan oluşur:

- (1) Çalışmaya değer yeni bir meselenin bulunması ve
- (2) Bunun, çözümlenmesi veya çözülmesi.

Bir Mesele Bulmak!

Zordur; belirli bir hazırlık gerektirir; ama araştırmanın başlaması için elzemdir.

Bir mesele bulabilmek için,

(a) Yerli ve yabancı literatüre hâkim olmak (ve böylece alanın sınırları ve boşluklarını görmek) ve

(b) Problem yaratacak biçimde düşünmeyi alışkanlık haline getirmek gerekir.

Bu şartları sağlamak kolay değildir; bu nedenle akademik bir danışmandan fikir almak her zaman yararlı ve gereklidir.

Bununla birlikte araştırmanın,

(a) mevcut birikimi ve

(b) ilgileri de

meselenin belirlenmesi sürecine önemli katkılarda bulunur.

Mesele Türleri

Çözüm bekleyen bilimsel meselelerin haddi yoktur; ancak bunları birkaç başlık altında toplamak mümkündür:

1. Bir bilginin, bütün eserlerinin veya belirli bir eserinin bilim tarihindeki yerini ve önemini göstermek.
2. Bir kavram veya kuramın değişim veya gelişim tarihini belirlemek
3. Belirli bir zaman ve mekân kesitindeki bir veya birkaç alandaki bilimsel gelişmeleri sergilemek.
4. Muhtelif zamanlar veya muhtelif mekânlardaki örneklem kümelerinin bilimsel etkinliklerini mukayese etmek.
5. Bir bilimin veya bilimlerin, felsefe ve din gibi diğer entelektüel faaliyetlerle etkileşimlerini serimlemek.
6. Bilimsel etkinlikleri belirleyen psikolojik ve sosyolojik süreçleri tespit etmek.
7. Bilimsel düşüncenin yükselişini veya alçalışını sağlayan içsel-dışsal nedenleri tartışmak.
8. “İslam Dünyası’nda rasathaneler neden uzun ömürlü olmamıştır?” gibi belirli bir sorunun peşine düşmek.

Bu türler daha da çoğaltılabilir; ama bu kadarı bile araştırma ufğunun genişliği hakkında bir fikir vermeye yeterlidir.

Yaygın Hatalar

Burada yapılan en yaygın hata, sorunu açık bir biçimde belirlememek ve bo-
yutlarını doğru bir biçimde sınırlandırmamaktır.

Bunların yanı sıra,

- (a) bir yüksek lisans tezi ile bir doktora tezi ve yine
- (b) tezler ile profesyoneller tarafından yazılan risaleler v kitaplar aynı kefeye konamaz; onun için farklı farklı tasarlanmalı ve gerçekleştirilmelidir.

Pekâlâ, tezler ve kitaplar arasındaki farklar nelerdir?

Bununla birlikte tez konuları belirlenirken,

- (a) araştırmacıların yeteneklerine ve donanımlarına ve
- (b) araştırma süresine ve imkânlarına azami ölçüde dikkat göstermek gerekir.

O Meseleyi Çözmek!

Artık çözüm aşamasına geçilebilir; ama nereden başlanacaktır?

Tarihsel bir meseleyi çözmek demek, “Tarihsel Yöntem”den istifade ederek

- (a) araştırma konusunun “geçmiş”e uygun ayrıntılı bir tasvirini yapmak [Beltimleme Aşaması] ve
- (b) süreçleri belirleyen neden-sonuç ilişkileri üzerine sağlam bir tartışma yürütmek [Yorumlama Aşaması] demektir.

Birinci aşama, bir tarihçinin “pratik görev”i iken, ikinci aşama “teorik görev”idir; ancak her tarihçi, soruşturmanın ikinci aşamaya kadar ilerletmek istemez; çünkü bu alan, yapısı gereği oldukça karmaşık ve karanlıktır.

Üç Halka Programı

Tarihçi pratik ve teorik görevlerini gerçekleştirebilmek için, meseleyle ilgili belgeleri ve tanıklıkları okuyarak ve inceleyerek işe başlar; ama bunu bir program dâhilinde yapması gerekir ki “Üç Halka Programı” olarak adlandırdığımız böyle bir programı takip etmediğinde, yanlış yollara saparak “geçmiş”in kötü veya yanlış bir tasvirine ulaşabilir.

Şimdi, “Adnan Adıvar’ın Türk Bilim Tarihi yazımındaki yeri ve önemi nedir?” meselesi bağlamında, “Üç Halka Programı”nı tanıtalım:

İç Halka

“Çekirdek Halka” da diyebileceğimiz bu halkada, Adıvar’ın

- (a) bütün kitapları,
- (b) makaleleri,
- (c) mektupları,
- (d) günlük ve hatıratı ile
- (e) çalıştığı resmî veya gayrî resmî kurumlardaki özlük dosyaları,

(f) Başbakanlık Arşivi'nde mahfuz diğer belgeleri toplamak ve dikkatli bir biçimde incelemek gerekir.

En önemli ve güvenilir bilgi halkası “çekirdek halka”dır ve bu nedenle tarihçiler, çözümlmelerini öncelikle ve öncelikle bu halkadaki belgelere göre yürütmek mecburiyetindedirler.

Orta Halka

Bu halkadaki malzeme, Adıvar'a ve etkinliklerine ilişkin, başkalarının

- (a) tanıklıklarını,
- (b) yorumlarını ve değerlendirmelerini
- (c) eleştirilerini,
- (d) methiyelerini ve hicviyelerini vd.

İçerir. Araya “ikinci bir şahıs” ve dolayısıyla ideoloji, mesleki taassup, ihtiras vs. gibi mercekleler girdiği için, bu halkadaki bilgiler kullanılırken çok temkinli olmak gerekir.

Dış Halka

İç ve orta halkalar, tarihsel araştırmanın pratik aşaması, Dış Halka ise özellikle teorik aşaması için gereklidir ve meseleye göre,

- (a) mukayese veya
  - (b) analogi
- süreçlerini kapsar.

Meselâ, Adıvar'ın Türk Bilim Tarihi'ndeki yerini doğru bir biçimde tespit edebilmek için, çalışmalarını ve bunların ardında yatan temel zihniyeti, Salih Zeki'ninkilerle ve Aydın Sayılı'ninkilerle mukayese etmek çok öğretici olacaktır.

Yazma

“Üç Halka Programı” ile bilgi ve görüş derlenirken yazma sürecine de girilmesi gerekir.

Bu aşamada şu soruyu sorabiliriz:

“Nasıl Yazacağım?”

Yazma, bir “sanat”tır ve resim çizme veya dikiş sanatlarında olduğu gibi,

- (a) doğal bir yeteneğe ve
- (b) bol çalışmaya

dayanır.

Yaza yaza, yazma becerisi geliştirildiği için mümkün olan her fırsatı değerlendirmek gerekir.

Herkes, yazabilir.

Yazma Süreci

Yazma süreci, üç başlık altında özetlenebilir:

1. Yazmaya başlamadan önce.
2. Yazarken,
3. Yazmayı bitirdikten sonra.

Yazmaya Başlamadan Önce

“Üç Halka Programı” uygulanırken derlenen bilgiler ve görüşler çerçevesinde tez metninin,

- (a) geçici bir taslağı yapılır ve
- (b) en “uygun” bölümden yazmaya geçilir.

Metin Taslağı

Bir bilimsel metin,

- * Önsöz
- * Giriş
- * Ana bölümler
- * Sonuç ve
- * Kaynaklar

olmak üzere beş unsurdan oluşur; “ana bölümler”, araştırma konusunun veya sorununun doğasına göre, bir, iki, üç ya da daha fazla bölüm içerebilir; ancak bölüm sayısı mümkün olduğunca sınırlanmalı ve bölüm hacimleri (sayfa sayıları) de eşlenmeye gayret edilmelidir.

Ana Bölümler

Yazmaya, ana bölümlerden başlanmalıdır; meselâ “Adnan Adıvar’ın Türk Bilim Tarihi yazınındaki yeri ve önemi nedir?” meselesi için yapılan tasarım,

- * Önsöz
- * Giriş

* I. Bölüm: Adıvar'dan Önce Türkiye'de Bilim Tarihçiliği

* II. Bölüm: Adıvar'ın Bilim Tarihçiliği

* III. Bölüm: Adıvar'dan Sonra Türkiye'de Bilim Tarihçiliği

* Sonuç ve

* Kaynaklar

biçimindeyse, en doğrusu sırasıyla birinci, ikinci ve üçüncü bölümleri yazmaktır.

Birinci Bölüm, esasen Adıvar'ın etkilendiği birikimi, İkinci Bölüm bu birikime yaptığı katkıları ve Üçüncü Bölüm ise etkilediği birikimi belirlemeye yöneliktir.

Ana bölümlerden sonra, diğer bölümlere geçilir.

Giriş ve Sonuç

Giriş bölümünde,

- (a) Sizden önce, aynı konuda yapılan çalışmalar tanıtılır ve değerlendirilir ve
- (b) sizin yapmış olduğunuz araştırmanın maksadı ve önceki çalışmalardan farkı belirtilir.

Yani tezin meselesi etraflı bir şekilde tanımlanır.

Sonuç bölümünde ise,

- (a) Çalışmanızın ulaştığı temel sonuçlar [ki bunlar sadece yeni bilgileri ve görüşleri içerir] özetlenir ve
- (b) Tezinizin doğurduğu diğer sorular ve konular betimlenerek gelecekteki çalışmalar için bir yol haritası çizilir.

Önsöz

Önsöz'de çalışmayı kolaylaştıran ve zorlaştıran unsurlara temas edilir ve araştırmanın gelişimine şu veya bu ölçüde katkıda bulunanlara teşekkür edilir.

Kaynaklar

Araştırmayı yürütürken kullanılan makaleler ve kitaplar, yazarlarının soyadlarına göre alfabetik olarak dizilir.

Makaleler,

Demir, Remzi, "Sâlih Zeki Bey'in *Journal Asiatique*'de Yayımlanan 'Notation Algébrique chez Les Orientaux' Adlı Makalesi", *Ankara Üniversitesi, Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi (OTAM)*, Sayı 15, Ankara 2004, s. 333-353.

Kitaplar ise,

Demir, Remzi, *Osmanlılar'da Bilimsel Düşüncenin Yapısı*, 1. Baskı, Ankara 2001.

biçiminde gösterilir.

Yazarken!...

I. Bölüm'den ve “Çekirdek Halka”ya giren metinlerden başlayarak, sırasıyla

1. veriler fişlendikten ve
2. kronolojik veya sistematik (mantıksal) bir sıraya konulduktan sonra yazmaya girişilir.

Fişleme Usûlü

Bilgileri ve görüşleri fişlemek, yazma işlemini kolaylaştırır.

İki tür fiş vardır:

- (a) Alıntı fişi.
- (b) Katkı fişi.

Alıntı Fişi

Bu fişler, başkalarına ait bilgileri ve görüşleri içerir. Şekli şöyledir:

İnan Kalaycıoğulları, “İbrahim Müteferrika ve Yeni Astronomi”, *Dört Öge*, Sayı 12, Ankara 2017, s. 189

“Müteferrika, Evren'in iç içe olan aynı merkezli kürelerden oluştuğu konusunda astronomlar ile filozofların hemfikir olduklarını, ancak Evren'in şeklinin ayrıntılı açıklanmasında farklı yaklaşımları olduğunu belirterek bu yaklaşımları üçe ayırmıştır. Birinci görüşün Aristoteles ve Batlamyus'a, ikincisinin Pythagoras, Platon ve Kopernik'e, üçüncüsünün ise Brahe'ye ait olduğunu söyleyen Müteferrika, Latin bilginlerin, ilk görüşü “Eski Astronomi”, ikinci ve üçüncü görüşleri ise “Yeni Astronomi” olarak nitelendirdiklerini belirtmiştir.”

Katkı Fişi

Bu fişler ise, araştırmacıya ait bilgileri ve görüşleri içerir.

Bunlar muvakkattir; araştırma ve yazma süreci ilerledikçe içerikleri değiştirilebilir.

Şekli şöyledir:

Remzi Demir, *Bilim Tarihinde Araştırma ve Yazma Yöntemi* Notlarından

Tarihçi pratik ve teorik görevlerini gerçekleştirebilmek için, meseleyle ilgili belgeleri ve tanıklıkları okuyarak ve inceleyerek işe başlar; ama bunu bir program dâhilinde yapması gerekir ki “Üç Halka Programı” olarak adlandırdığımız böyle bir programı takip etmediğinde, yanlış yollara saparak “geçmiş”in kötü veya yanlış bir tasvirine ulaşabilir.

Fişleri Sıralama

Alıntı ve katkı fişleri, giderek çoğalır; onun için belirli bir sayıya ulaştıklarında kronolojik veya sistematik esasa göre tasnif ve tanzim edilir ve birbirleriyle irtibatları kurulur.

Taslak Metin

Böylece bir “yazım yörüngesi” açığa çıkar ki bundan istifade edilerek taslak metin yazılabilir.

“Taslak Metin”, sonraki çalışmalar için nirengi metnidir; ara ara yapılacak düzeltmeler ve düzenlemeler yoluyla süreç içinde biçimsel ve içeriksel açıdan olunlaştırılır.

Biçim ve İçerik Kuralları

Bir metinde biçim ve içerik bir bütündür ve dolayısıyla her ikisinden de ödün verilemez.

- (a) Biçime ilişkin kurallar
- (b) İçeriğe ilişkin kurallar

Kurallar

Yazarken şu hususlara dikkat edilir:

1. Üslup, çok yalın ve doğrudan olmalıdır.
2. Cümleler kısa tutulmalı ve fikri bir defada bildirmek için bağlaçlardan yararlanılmalıdır.
3. İmla kurallarına riayet edilmeli ve noktalama işaretleri isabetli kullanılmalıdır.
4. Metnin kurgusu, merakı canlı tutacak şekilde tasarlanmalı, yani satırlar ilerledikçe “gizler” yavaş yavaş açılmalıdır.
5. Yazmayı ve okumayı kolaylaştırmak için “ara başlıklar” ve “yönlendirici sorular” kullanılmalıdır.

6. Temel kavram ve kelimelerin seçimine özen gösterilmeli ve gerekiyorsa bunlardan ne anlaşıldığı açık bir şekilde tanımlanmalıdır.
7. Unutmamak gerekir ki yazmaktan maksat mesaj iletmektir; bu nedenle mesajı örtecek her türlü yazı sanatlarından ve oyunlarından uzak mümkün olduğunca uzak durmak gerekir.

Alıntı Çeşitleri

İki tür alıntı vardır:

- (a) Doğrudan alıntı
- (b) Dolaylı alıntı

Doğrudan alıntı yapılırken, alıntılanacak metin (uzun bir cümle veya birkaç cümle), çift tırnak içinde çıkarılır.

Dolaylı alıntıda ise, metnin içerdiği bilgilerin veya görüşlerin özü korunmak kaydıyla, kısaltma veya uzatma gibi birtakım tasarruflarda bulunulur.

Ancak alıntı ister doğrudan, isterse dolaylı olsun, mutlaka dipnot ile kaynak belirtilmelidir; aksi takdirde “intihal” yapılmış olur.

İntihal

İntihal, başkasına ait bilgileri ve görüşleri çalmak demektir ve en büyük akademik suçlardan biridir.

Böyle bir suçlamaya maruz kalmamak için bu konuda çok hassas olmak gerekir.

Dipnot

Dipnot, birçok maksadın yanı sıra, alıntılanan bilgi ve görüşlerin hangi kaynak metinden aktarıldığını bildirir.

Bir makale dipnotta şöyle gösterilir:

Remzi Demir, “Sâlih Zeki Bey’in *Journal Asiatique*’de Yayımlanan ‘Notation Algébrique chez Les Orientaux’ Adlı Makalesi”, *Ankara Üniversitesi, Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi (OTAM)*, Sayı 15, Ankara 2004, s. 334.

Bir kitap ise dipnotta şöyle gösterilir:

Remzi Demir, *Osmanlılar’da Bilimsel Düşüncenin Yapısı*, 1. Baskı, Ankara 2001, s. 18.

Dipnot Kuralları

1. Mükerrer gönderilerde, yazarın adı ile eserin sayfa numarasını ve basım yılını belirtmek yeterlidir: “Demir, 2001, s. 19” gibi.
2. Alıntıları belirtmek haricinde, bilimsel metni şu veya bu maksatlarla dipnotlara boğmak sakıncalıdır; malumat-furûşluk olarak algılanabilir.

Yazmayı Bitirdikten Sonra

Bütün bölümler, önsöz, giriş, sonuç ve kaynaklar, bu şekilde yazıldıktan sonra,

1. Ortaya çıkan metin 10 gün süreyle bir kenara bırakılır.
2. Sonra başından sonuna dikkatlice okunarak gerekli düzeltmeler ve düzenlemeler yapılır. Bu işlem esnasında,
  - a. Bölümler arasında bir uyumsuzluğun bulunup bulunmadığına,
  - b. Bilgiler ve görüşler arasında sağlam irtibatlar kurulup kurulmadığına,
  - c. Mantık zincirinin, sorunsuz yürütülüp yürütülmediğine,
  - d. Belirgin bir eksik veya yanlışın mevcut olup olmadığına

bakılır ve gerekli ayarlamalar yapılır.

3. Tezi bir kere de “farklı bir göz”e okutmakta yarar vardır; böylece bir kere daha elden geçirilmiş olur.

Sonuç

Genellikle, son nokta konulduğunda tezlerin yayına hazır oldukları sanılır (yazar taassubu); ancak şunu akılda tutmak gerekir ki Akademik Âlem’in tavrı, Neşriyat Âlemi’nin tavrından farklıdır. Bu nedenle onları bir kitaba veya olmadı bir ya da birkaç makaleye tahvil ederken, irili ufaklı bazı değişiklikler yapmanız gerekebilir.

Bu çok doğaldır; çünkü ciddi bir derginin editörü [ve hakemleri] yayın amaçlarının akademik kalitesini düşürmek, ciddi bir yayıncı ise artık meta haline gelecek bir kitabın satış rakamlarını küçültmek istemeyecektir. Bu nedenle, Neşriyat Âlemi’ne de girmeyi arzu eden genç araştırmacıların Eyüp sabrı ile donanmış ve iş birliğine açık olmaları gerekir.

Her yazar, muhteşem bir eser kaleme aldığını düşünür. Bu izlenim doğru da olabilir, yanlış da; burada önemli olan bin bir emekle üretilen bir “iş”e rağbet olmadığına, hemen havlu atmamak ve bunun sebeplerini nesnel bir şekilde belirlemektir; gerisi kendiliğinden gelecektir.